

Umsögn Blindrafélagsins, samtaka blindra og sjónskertra á Íslandi, um frumvarp til laga um um höfundalög (takmarkanir á einkarétti til hagsbóta fyrir fólk með sjón- eða lestrarhömlun)

Alþjóðasamtök blindra og sjónskertra hafa um margra ára skeið barist fyrir fullu aðgengi blindra og sjónskertra að rituðu máli. Marrakessh sáttmálinn er afrakstur þeirra baráttu. Blindrafélagið fagnar því þessu frumvarpi sem felur í sér breytingar á höfundalögum til að uppfylla ákvæði Marrakessh samningsins og Marrakessh tilskipunarinnar. Með breytingunni er stigið mikilvægt skref í þá átt að skilgreina betur og skerpa á hlutverki og skyldum Hljóðbókasafnsins til samræmis við áþekkar stofnanir hinna Norðurlandanna. Afnot af eintökum aðildarríkja Marrakessh sáttmálans munu hafa mikla þýðingu fyrir lánþega safnsins og er óskandi breytinganna sé ekki langt að bíða. Á þetta sérstaklega við þegar um námsmenn með leshamlanir er að ræða, en Marrakessh sáttmálinn mun opna fyrir þeim aðgengi að námsefni sem að óbreyttu er þeim óaðgengilegt.

Blindrafélagið hefur um margra ára skeið gert kannanir meðal félagsmanna sinna um mikilvægi þeirra þjónustu sem þeim stendur til boða. Í öllum þessum könnunum hefur þjónusta Hljóðbókasafn Íslands skorað hæst sem mikilvægasta þjónustan.

Blindrafélagið telur reglur Marrakessh sáttmálans og Marrakessh tilskipunarinnar mikla réttarbót og að nauðsynlegt að tryggja að hægt verði að nálgast efni sem t.d. einvörðungu er gefið út á rafrænu formi eða sem hljóðrit, þ.e.a.s. þegar útgefinn texti liggur ekki til grundvalar.

Hljóðbókasafnið þjónustar afar ólíka hópa og eru sumir viðkvæmir fyrir breytingum, s.s. aldraðir, sjónskertir og blindir. Það er því mikilvægt að huga að því að ef setja á upp frekari öryggisráðstafanir, sem kveðið er á um til að koma í veg fyrir misnotkun, yfirskyggi ekki mikilvægi aðgengis í takt við reglur Marrakessh tilskipunarinnar. Viðkvæmustu hóparnir eiga erfitt með að skipta oft um notendanöfn og lykilorð eða að læra á nýja tækni.

Athugasemdir við einstakar greinar frumvarpsins.

19. gr. a. Í lið d er lagt til að orðalag verði: getur ekki á annan hátt, vegna líkamlegrar fötlunar **eða veikinda**, haldið á bók eða meðhöndlað hana eða náð sjónskerpu eða hreyft augun að því marki að viðunandi sé til að geta lesið.

Rök fyrir breytingunni: Hljóðbókasafnið lánar bækur með tímabundnum aðgangi til veikra einstaklinga, s.s. þeirra sem eru máttfarnir vegna meðferðar og/eða endurhæfingar.

19. gr. d. Í lið d er lagt til að orðinu blindralettri verði breytt í punktaletur.

Rök fyrir breytingunni: Þetta er til samræmis við aðra lagatexta sem Alþingi hefur samþykkt á undanförunum árum.

19. gr. e. Í lið e er lagt til að orðalag verði: geri viðeigandi ráðstafanir til þess að vinna gegn óheimilli eftirgerð eintaka á aðgengilegu formi eða því að þeim sé dreift, miðlað til almennings eða þau gerð aðgengileg almenningi með óheimilum hætti.

Öryggisráðstafanir hamli þó ekki aðgengi til þeirra sem á þurfa að halda.

Rök fyrir breytingunni: Blindrafélagið tekur undir með Hljóðbókasafninu og bendir á að aldraðir, sjónskertir og blindir eigi sumir hverjir erfitt með tæknibreytingar og breytingar á aðgengi að safninu. Eins eru frekari öryggisráðstafanir en nú eru gerðar líklegar til að hafa í för með sér aukinn kostnað fyrir safnið.

Blindrafélagið hvetur eindregið til þess að þetta frumvarp verði samþykkt með þeim smávægilegu athugasemdum sem félagið hefur lagt fram og að Marrekssh sáttmálinn verði staðfestur hið fyrsta. Athugasemdirnar eru efnislega samhljóða athugasemdum Hljóðbókasafns Íslands enda fara hagsmunir þessara aðila saman.

Reykjavík 29.10.2020.

Kristinn Halldór Einarsson
Framkvæmdastjóri Blindrafélagsins og
formaður samráðshóps forstjóra Hljóðbókasafns Íslands